מלובליאנה באהבה: מדוע סלובניה נוקטת קו אנטי-ישראלי חריג באירופה?

written by אלי קלוטשטיין | 13.08.2025

"מה שאנחנו עדים לו בעזה אינו אלא השמדת אומה על ידי כובש. כמה זמן ימשיכו אירופה והעולם לצפות במחיקה של אומה לנגד עינינו? כמה סבלנות צריך לאפוקליפסה, הפצצות של בתי חולים ומחנות פליטים?". את הדברים האלה לא אמר נציג חמאס בחו"ל, שליט ערבי או אחד מראשי הממשל בטורקיה. המשפט הזה הוא ציטוט ישיר מפיו של מתיאז' נמץ, חבר הפרלמנט האירופי מסלובניה ונציג המפלגה הסוציאל-דמוקרטי. נמץ, שכבר זמן רב פועל למען הפלסטינים בעזה, כינה את המלחמה במרץ שעבר "רצח עם" עמדה קיצונית יחסית לנציג אירופי. הוא אף קרא לאיחוד לשנות את כל מדיניותו כלפי ישראל, באומרו כי "זהו מבחן שיוכל להבהיר אם אנחנו עומדים כאן כבני אדם".

נמץ אינו יוצאת דופן בנוף הפוליטי של סלובניה, מדינה אירופית קטנה, שאוכלוסייתה מונה כחמישית מזו של ישראל. סלובניה התנתקה מיוגוסלביה עם התפרקות ברית המועצות, והפכה במהירות לאחת המדינה העשירות ביותר במזרח אירופה. ב-2004 היא הצטרפה לאיחוד האירופי ולנאט"ו, ותוך זמן קצר הנהיגה את היורו כמטבע הרשמי שלה.

אך כמעט מאז תחילת המלחמה שרטטה לובליאנה קו קיצוני מול ישראל בזירה המדינית האירופית. בכמה הזדמנויות היא יצאה נגד מדינות האיחוד, שלא החליטו על צעדים נוקשים נגד הממשלה בירושלים בשל "המשבר ברצועה", וזאת, לדבריה, בשל חוסר הסכמה מוחלט בין כולן והיעדר יכולת להשיג פשרה. לפיכך החליטה סלובניה לשבור את המוסכמות, ולהצהיר פומבית על סדרת פעולות נגד ישראל בשל מלחמתה בארגון הטרור חמאס.

בחודש האחרון, למשל, לובליאנה עלתה לכותרות בארץ ובחו"ל בגין שתי החלטות, שפורסמו זמן קצר אחת אחרי השנייה: היא הפכה בסוף יולי למדינה הראשונה באיחוד האירופי שהטילה אמברגו על כל סחר בנשק עם ישראל, ואף אסרה על מעבר של נשק כזה בשטחה בדרך לישראל. מדובר בצעד סמלי, שכן מאז אוקטובר 2023 לא אישרה הממשלה בלובליאנה רישיונות נשק לצה"ל וממילא לא מדובר במעצמה צבאית, מהסוג שממלאת את המחסנים של הצבא בארץ.

לטענת הממשלה הסלובנית, היא נאלצה לפעול "באופן עצמאי", משום שהאיחוד "לא הצליח להסכים על צעדים קונקרטיים". הממשלה שם קיוותה, עם זאת, כי צעד זה ידחוף ממשלות אחרות לבוא בעקבותיה, והיא שאבה עידוד מהעובדה שהקנצלר הגרמני פרידריך מרץ הודיע בשבוע שעבר על אמברגו נשק משלו על ירושלים.

כמה ימים לאחר מכן הודיעו הסלובנים על איסור לייבוא סחורות מ"התנחלויות בגדה המערבית", וגם צעד זה נתפס כ"מעשה סמלי" שנועד להגביר את הלחץ על ישראל בעניין המלחמה בעזה.

לפי סוכנויות הידיעות במדינה, ממילא לא ייבאה לובליאנה סחורות כאלה ב-2022 ו-2024, וב-2023 היא ייבאה סחורות ישראליות מיהודה ושומרון בשווי של 2,000 יורו בלבד.

שני צעדים אלה נעשו לאחר החלטה אנטי-ישראלית נוספת בתחילת יולי, כאשר באופן רשמי הפכה סלובניה למדינה הראשונה באיחוד שהכריזה על השרים איתמר בן-גביר ובצלאל סמוטריץ' כ"אישיות בלתי רצויה" ואסרה על כניסתם לשטחה. לדבריה, השניים "מסיתים לאלימות קיצוניות ולהפרות חמורות של זכויות האדם של הפלסטינים באמצעות הצהרות על רצח עם".

קדמו לצעדים הללו סדרת פעולות ב-14 החודשים האחרונים, שסימנו את הטון התקיף של הסלובנים נגד ישראל. כך למשל, בתחום התרבות איגוד השידור הסלובני הפעיל לחץ ניכר לאסור על השתתפותה של ישראל בתחרות האירוויזיון. בתחום ההומניטרי גינתה סלובניה בחריפות את המהלכים הישראליים לצמצום השפעתה של אונר"א, ולובליאנה ככל הנראה גם הגדילה את המימון שלה לגוף זה.

בזירה המדינית הסלובנים פעילים מאוד נגד ישראל: הם היו למדינה הראשונה באיחוד שהגישה בקשה רשמית להצטרף לתביעה של דרום-אפריקה נגד ישראל בבית הדין הבינלאומי לצדק בהאג, ואף ביקשה מהשופטים להנפיק חוות דעת מייעצת נגד המדיניות הישראלית ביהודה ושומרון, רצועת עזה ומזרח ירושלים. יחד עם ספרד ואירלנד היא ניסתה לגרום לאיחוד להשעות את הסכם האסוציאציה עם ישראל עקב המלחמה בעזה, וקידמה בברכה (ואולי גם בפועל) את ההצעה להרחיק את ירושלים מהשתתפות בתוכנית המחקר האירופית "הורייזון".

אך נקיטת העמדה הבולטת ביותר של הסלובנים התרחשה בשנה שעברה: יחד עם קבוצת מדינות אירופיות אחרות – ספרד, נורווגיה ואירלנד – היא החליטה כבר ביוני שעבר להכיר במדינה פלסטינית. היא אומנם לא הצליחה בזמנו לסחוף עוד מדינות להצטרף אליה, אך נחשבה כסנונית שבישרה על המגמה שרווחת כעת ביבשת.

קואליציית הצבעים

ישראל כוננה את יחסיה עם סלובניה ב-1992, מיד אחרי התנתקותה מיוגוסלביה, ואף תמכה במועמדותה כחברה באו"ם. יש במדינה קהילה יהודית קטנה, המונה כמה מאות בודדות, ובעבר נהנו ירושלים ולובליאנה מיחסי עבודה טובים. לשתי המדינות היו קשרי מסחר וביטחון, תיירות ועוד, וסלובניה גינתה את מתקפת חמאס בבוקר הטבח באוקטובר 2023 – עמדה שהיא עדיין מדגישה. סלובניה השיקה תוכניות לשימור זיכרון הקהילה היהודית, שנמחקה כמעט לחלוטין בשואה, ואימצה – לפחות חלקית – את ההגדרה לאנטישמיות של כוח המשימה הבינלאומי להנצחת זיכרון השואה (IHRA).

אלא שעלייתה לשלטון של ממשלה חדשה ב-2022 טרפה את הקלפים ביחסים מול ישראל, והתמשכות המלחמה בעזה דרדרו אותם עוד יותר. ממשלה זו, בראשות רוברט גולוב, מזוהה כגוש

"מרכז-שמאל", אך יש מי שמגדירים אותה כ"קואליציית ירוק-ורוד-אדום" – מפלגות סביבתיות, סוציאל-דמוקרטיות וליברליות מהשמאל הקיצוני, שאינו אוהד את ישראל.

גולוב עצמו הוא איש המפלגה הירוקה הליברלית, מהנדס חשמל ובעל דוקטורט משנת 1994. לדברי אתר הממשלה הסלובנית הוא נחשב ל"אחד המומחים המובילים במדינה להנדסת חשמל". הוא החליף ראש ממשלה מתנועת ימין שנחשבת "פופוליסטית", ואשר האיחוד האירופי האשים בצמצום החירויות במדינה.

ניצחונו בבחירות, אגב, עמד בצל מחלת הקורונה שבה לקה ימים ספורים קודם לכן, כך שאת נאום הניצחון הנשא מביתו הפרטי. הוא הצליח לזכות בתפקיד עם הבטחה לשינוי ולחיזוק הדמוקרטיה המקומית, אחרי שכיהן בתחילת שנות האלפיים כתקופה קצרה כשר במשרד האנרגיה, וב-2011 ניסה ללא הצלחה להקים ממשלה במדינה. ב-2021 שב בכל הכוח לזירה הפוליטית, תוך התמקדות בנושאים כגון הגנת הסביבה, מדינת רווחה, פלורליזם ועוד – תחומים שבהם עד כה לא קידמה ממשלתו כמעט דבר מאז תחילת כהונתה.

מכיוון שמדובר בממשלה קואליציונית, המפלגות שמרכיבות אותה זוכות לאהדה בינונית לכל היותר בקרב הציבור הסלובני. מפלגתה של שרת החוץ טניה פאיון, למשל, הסוציאל-דמוקרטית, קיבלה מעט יותר מ-6.5 אחוזים מקולות המצביעים בלבד, אף שיש לה משקל רב בממשלה. מפלגת "השמאל", שראשה מכהן כסגן ראש הממשלה, קיבלה מעט יותר מ-4 אחוזים מהקולות.

ד"ר עמנואל נבון, מומחה ליחסים בינלאומיים מאוניברסיטת תל-אביב ועמית בכיר במכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון, הסביר כי הרכב הממשלה בלובליאנה הוא מקור הקו התקיף נגד ישראל. "בכל מדינות אירופה יש כאלה עם רקע עוין לישראל, כמו נורווגיה או אירלנד, אבל לפעמים זה רק בגלל הממשלה שנמצאת בשלטון – וזה המקרה כרגע בסלובניה", הוא אומר, "זו ממשלה שמורכבת מקואליציית שמאל שמאוד לא אוהבת את ישראל, בלשון המעטה. אם יהיו חילופי שלטון המצב יכול להשתנות, אבל כל עוד המפלגה הזאת נמצאת בשלטון, אין לצפות מהם לדבר".

אבל התופעה הזו לא שמורה לממשלה בלבד. נשיאת סלובניה, נטשה פירץ מוסר, היא מבקרת בולטת של ישראל, ובמאי יצאה נגד "רצח העם בעזה" שמבצע צה"ל, לטענתה. היא תוקפת דרך קבע את ישראל וקובעת כי היא אינה מצייתת לחוק הבינלאומי, ואף יצאה חוצץ נגד הזמנתה של ציפי לבני לכנס רב-חשיבות בסלובניה – על אף העובדה שלבני אינה מזוהה במיוחד עם הממשלה הנוכחית בירושלים. מבחינת מוסר זה לא משנה: "הקשבתי לכמה מהצהרותיה", טענה הנשיאה, "הן קיצוניות. אתה לא מזמין מישהו שדוחה את החוק הבינלאומי ואת אמנת האו"ם".

ד"ר נבון אינו סבור, עם זאת, שמדובר במקרה יוצא דופן. "הנשיאה הסלובנית היא נציגה של השמאל הקיצוני יותר באירופה, שאימץ את הנרטיב של אש"ף משנות ה-80", הוא מסביר, "זה לא שונה ממה שאומר נשיא אירלנד, למשל, או גורמים בממשלת ספרד. זה אותו שמאל שמרגיש היום משוחרר מכל זהירות כלפי ישראל באמירותיו, אחרי שהחליט להפוך את העניין הפלסטיני

לדבר שקשור בתחושת המוסריות העצמית שלו. מבחינת אנשי השמאל הללו, המוסר עומד בצד של הפלסטינים, והם מייצגים את ה'טוב'. במצב הזה כבר לא מעניינות אותם העובדות. ככל שעובר הזמן האמירות שלהם הופכות קיצוניות יותר, והם מחזקים את עצמם בתפיסת המוסר המעוותת שלהם, ללא יכולת לבדוק את עצמם מחדש".

הנה דוגמה יפה למצב הזה: כאשר התראיינה פאיון, שרת החוץ, ל"כאן" בשנה שעברה, היא סיפקה הצהרה בעניין כמות ההרוגים במלחמה בעזה. כאשר נאמר לה שמדובר במספרים שמספק חמאס, היא השיבה: "אלו המספרים שאנו מתמודדים איתם, שסופקו לנו על ידי ארגונים בינלאומיים והאו"ם, אלו המספרים היחידים שאנו יכולים להסתמך עליהם".

אותה שרת חוץ, אגב, היא אחד הסמנים הקיצוניים יותר בממשלה ביחס ישראל, ומושכת אותה פעמים רבות שמאלה. במקביל, היא מכונה אפילו בחוגים ממשלתיים "טהרן טניה", בשל שמועות על קשרים בעייתיים עם הממשל באיראן והלבנת הון. באותו ריאיון ל"כאן" היא סיפרה על "הזעזוע" שחשה מהתרסקות מסוקו של נשיא איראן, איבראהים ראיסי, ושלחה תנחומים לעם האיראני. כאשר נשאלה על מעשי הרצח שביצע הנשיא המנוח בבני עמו, היא העדיפה להתחמק מהשאלה.

אך יש גם קולות אחרים במדינה. באופוזיציה קיימים גורמים שאוהדים מאוד את ישראל, והקימו שדולה לקידום יחסי ישראל-סלובניה. ראש הממשלה לשעבר יאנז יאנשה, שהפסיד לגולוב ב-2022, תומך בשדולה, הבטיח להעביר את השגרירות הסלובנית לירושלים אם ייבחר מחדש לתפקיד וגם לבטל את ההכרה במדינה פלסטינית.

למה לי פוליטיקה עכשיו?

מה עומד בבסיס העמדה הסלובנית הנוכחית, שאפשר להגדיר אותה אולי אפילו כ"אנטי-ישראלית"? לטענת הממשלה שם, מדובר בחובה מוסרית. "סלובניה אינה בעד הפלסטינים או ישראל", הבהירה אווה טומיץ', המשמשת יועצת לנשיאה, "אנו מבינים את האנשים בשני הצדדים, והם ראויים לחיות זה לצד זה בשלום וביטחון. תפקיד הקהילה הבינלאומית הוא לסייע להם בכך". גם הנשיאה עצמה, שכאמור התבטאה בחריפות נגד ישראל, הוסיפה: "אני לא לוקחת כאן צדדים, אני תמיד אצדד באנושיות".

שרת החוץ פאיון הסבירה כי "אנו נחושים להכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלסטינים ובריבונותם, ונחושים לסייע לרשות הפלסטינית כדי שתוכל לשאת ולתת על עתידה". בה בעת, פאיון כרכה בדבריה את העמדה הזאת בהפסקת המלחמה בעזה, וטענה כי לחץ על ישראל בזירה המדינית ולטובת הרשות הפלסטינית הוא מהלך שנועד בעיקרו להוביל להפסקת הקרבות ברצועה. הקשר בין שני הדברים לא ברור לחלוטין, ומהווה דוגמה לכך שלא מדובר רק בעמדה "מוסרית". היחס הסלובני לסוגיה הישראלית-פלסטינית מורכב, נובע מדקויות תרבותיות והיסטוריות, וקשור גם למצב הפוליטי במדינה.

אולגה דויטש, סגנית נשיא הארגון NGO Monitor וילידת סרביה, מסבירה כי יש לרגש האנטי-ישראלי הקשר היסטורי: "האנטישמיות נוכחת בסלובניה כל הזמן", היא אומרת, "במלחמת העולם השנייה, למשל, נשלטה סלובניה על ידי שילוב של הנאצים, האיטלקים וההונגרים, והיא הושפעה מאוד מהשליטים שהיו בה ומהמדינות השכנות. זה נכון עוד יותר בגלל שמדובר באוכלוסייה קטנה יחסית.

"הקואליציה בשלטון כעת מאוד פרוגרסיבית, והיא משנה מאוד את הקו הפוליטי כלפי ישראל, ומובילה שיח פרו-פלסטיני באיחוד. התשתית הפוליטית הזאת מאפשרת את ההתעוררות של תופעות אנטישמיות במדינה ואווירה עוינת כלפי ישראל בשנים האחרונות", מוסיפה דויטש.

"כך למשל, הממשלה אימצה אסטרטגיה למלחמה באנטישמיות שלא מציינת את הגדרת האנטישמיות של IHRA, והיא לא הטמיעה בה את הדוגמאות שיש בהגדרת IHRA לגילויי אנטישמיות מודרנית, הקשורה לציונות ומדינת ישראל. וכך, במפגש עם ראשי הקונגרס היהודי העולמי הטיחה נציגת הממשלה האחראית על מלחמה באנטישמיות האשמות על התנהלות ישראל בעזה במענה לשאלות על תופעות אנטישמיות במדינה. זה אירוני, כי זו בדיוק ההגדרה של IHRA לאנטישמיות מודרנית – קישור בין ביקורת על התנהלותה של מדינת ישראל לאיבה כלפי הקהילה היהודית המקומית".

יש להיסטוריה של המדינה עוד הקשרים תרבותיים שמשפיעים על התנהלותה. סלובניה הייתה חלק מהגוש היוגוסלבי, שתחת עשרות שנים היה נתון תחת השלטון הקומוניסטי של ברית המועצות. מדינות יוגוסלביה חוו תעמולה עוצמתית נגד ישראל בשנות השבעים והשמונים, שהשיא שלה היה ההחלטה של האו"ם שהציונות שווה גזענות. רבים מהאזרחים שם נושאים איתם מטען של איבה כלפי ישראל ומהלכיה על רקע זה. באופן טבעי הם גם חשים קרבה לנושאים כגון הגדרה עצמית וזכויות למיעוטים, שבאים לידי ביטוי באהדתם לפלסטינים.

הממשלה, כגוש מרכז-שמאל, מזדהה מאוד עם הרגש הציבורי הזה, ומבקרת מהלכים בינלאומיים שנדמים כאינטרסים של הגוש הישראלי-אמריקני, הנתפס כ"ניאו-קולוניאלי" בעיני בוחרי השמאל במדינה. הללו רואים במערב יריב מר, ומנגד תופסים את הפלסטינים כחלק מהגוש הנגדי.

יתרה מכך, לעמדה שנוקטת הממשלה יש קשר למצב הפוליטי הפנימי בסלובניה: למרות המטען ההיסטורי, בקרב המערכת הפוליטית והציבור בסלובניה מסתמנת כיום חלוקה כמעט שוויונית של היחס לישראל, שמתבטאת בערך לפי גם הקווים האידיאולוגים של שמאל-ימין במדינה. החלוקה הזאת ברורה גם ברשתות החברתיות בסלובניה, ואפילו בעולם התקשורת – יש רשתות שמזוהות יותר עם הימין והאופוזיציה, ומהדהדות עמדה ביקורתית יותר כלפי הממשלה, ויש תחנות טלוויזיה ורדיו שמזוהות עם השמאל ותומכות בממשלה.

באקלים הפוליטי הנוכחי, כאשר הממשלה טרם הצליחה למלא את ההבטחות שבזכותן נבחרה, היא מחפשת שעיר לעזאזל. ההתנגדות לישראל, התמיכה בפלסטינים ועניין המלחמה בעזה

משחקים תפקיד משמעותי בהקשר זה. הם הפכו למטבע פוליטי פנימי בין האופוזיציה לקואליציה, כאשר כל אחד מנצל את הסוגיה כדי לקרוץ לקהל המצביעים שלו, ומנגד כל צד מרחיק את עצמו מנושאים שהיריב הפוליטי מבכר לקדם.

אלא שעם חלוף הזמן מתברר שבמידה מסוימת הסלובנים משחקים כדורגל מול שער ריק. ישראל בינתיים לא יוצאת לעימות חזיתי מול הסלובנים, ולא מבזבזת מאמץ בשיח פומבי וחסר תועלת עם לובליאנה. התחושה הזאת מחלחלת היטב אצל הסלובנים, והם מבינים שישראל "אינה סופרת אותם". ירושלים אפילו לא טורחת להיכנס איתם לוויכוח, וכך לתת לגיטימציה לעמדתם. זה אומנם לא מפריע לממשלה הסלובנית להמשיך לנצל את המצב הזה בשביל רווחים פוליטיים פנימיים, אבל היא גם לא שבעת נחת מההתעלמות שלנו כאן בארץ מהצעדים הבוטים שלה.

בנוסף, יש חשיבות לשאלה אם מלבד הרעש והצלצולים בלובליאנה יש גם מישהו באירופה שמקשיב לממשלה שם ולוקח אותה ברצינות. בשורה התחתונה, ספק אם זהו המצב. הסלובנים אולי עושים קולות של מדינה חשובה, אבל לא נראה שיש מי שבאמת לוקח אותם ברצינות כחלק מחישובים מדיניים.

ד"ר נבון מסביר שהסיבה לכך פשוטה: "סלובניה היא לא מעצמה, לא בזירה האזורית ולא בכלל. לא צריך לדאוג ממנה יותר מדי. זו מדינה קטנה ושולית באירופה". הוא נותן לכך אפילו דוגמה: "אומנם קנצלר גרמניה מרץ הכריז כמה ימים לאחר הסלובנים על אמברגו נשק על ישראל, אבל זה נעדר כל קשר למהלך הסלובני. ברלין אינה הולכת בעקבות סלובניה, והשיקולים שעמדו בבסיס הכרזתו של מרץ קשורים ללחצים פנימיים עליו בקרב הקואליציה בגרמניה".

בה בעת, יש גם משמעות לצעדים הסלובניים, ואין לזלזל בהם. אומנם לפי שעה לאמברגו או לחרם על יהודה ושומרון אין משמעות מעשית, אך את עיקר הפעולות שלה עושה לובליאנה ביחד עם ה"חשודות המיידיות" באיחוד האירופי שפועלות נגד ישראל, שכוללות את ספרד, אירלנד ובלגיה. על אף חשיבותה הלא גדולה של המדינה, היא מגדילה את מספר הממשלות באיחוד שמבקרות את ישראל מבחינה כמותית. עמדתה בכל מקרה אכן נתפסת פחות רלוונטית בחישובים של מדינות כגון גרמניה או צרפת, אך "הרעש" שמייצרת לובליאנה מצטרף למהלכים מדיניים אחרים נגד ישראל באיחוד ובכלל, ולבסוף מצליח להגיע לקהלים רחבים יותר ויותר.

ובכל זאת, על אף שמדובר בתופעה מעניינת, אולי ייחודית, קשה גם להפריז בחשיבות של מעשי הסלובנים. הצרפתים והבריטים המתינו יותר משנה לפני שהכריזו כי יכירו במדינה פלסטינית, בדומה ללובליאנה, וגם המהלכים של פריז ולונדון קשורים יותר לסיבות פוליטיות פנימיות. אם המהלך של אמברגו נשק נגד ישראל יצבור תאוצה באירופה, סביר להניח שזה יהיה בזכות הגרמנים ולא הממשלה הסלובנית. ניתן גם לשער שבמארג הגדול של המשחק המדיני באירופה, ישראל ממילא תתמקד בשחקנים גדולים וחשובים יותר. הסלובנים יוכלו להמשיך בינתיים עם ההצהרות הסמליות שלהם. ספק אם מישהו יטרח לקחת אותם ברצינות.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 13 באוגוסט, 2025.